

«ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРИНИНГ МАХАЛЛА ХУКУК ТАРТИБОТ МАСКАНИ ИШИНИ ТАШКИЛ ЭТИШГА ДОИР ФАОЛИЯТИ»

Норқўзиев Шохжахон Шерзодбек Ўгли
Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси
3-ўқув курс 309-гуруҳ курсанти

Мустақиллик йилларида амалга оширилган ислохотлар суд-ҳуқуқ соҳасини демократлаштириш ва эркинлаштиришга, суд ҳокимиятининг фуқароларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш борасидаги роли ва аҳамиятини оширишга замин яратди. Шу билан бирга, мамлакатни ривожлантиришнинг замонавий талаблари ва стратегик устувор вазифалари суд-ҳуқуқ тизимини янада такомиллаштиришни талаб этади¹

2014 йил 14 майда қабул қилган «Хуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунининг «Асосий тушунчалар»га бағишланган 3-моддасида хуқуқбузарликлар профилактикасига қуйидагича таъриф берилган: «Хуқуқбузарликлар профилактикаси – хуқуқ-тартиботни сақлаш ҳамда мустаҳкамлаш, хуқуқбузарликларни аниқлаш, уларга барҳам бериш, шунингдек хуқуқбузарликларнинг содир этилиши сабабларини ва уларга имкон бераётган шарт-шароитларни аниқлаш, бартараф этиш мақсадида қўлланиладиган хуқуқбузарликлар умумий, махсус, яқка тартибдаги ва виқтимологик профилактикасининг хуқуқий, ижтимоий, ташкилий ва бошқачора-тадбирларитизими»².

Айнан мазкур таърифдан ҳамда ички ишлар органларининг ижтимоий-хуқуқий мақоми, тизими, функция ва вазифаларидан келиб чиқиб, хуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширишдан кўзланган асосий мақсад қонунда берилган ваколатлар доирасида, соҳавий хизматлар имкониятларидан унумли фойдаланган ҳолда жамоат тартибини сақлаш, фуқаролар хавфсизлигини таъминлаш, хуқуқбузарликларнинг содир этилиши сабабларини ва уларга имкон бераётган шарт-шароитларни аниқлаш, бартараф этиш, фуқароларнинг хуқуқий онги ва маданиятни шакллантириш, шунингдек ғайриижтимоий хулқ-атворга эга ва хуқуқбузарлик содир этган шахсларни аниқлаш, профилактик

¹ Ш.М.Мирзиёевнинг "Суд-ҳуқуқ тизимини янада ислох қилиш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ишончли ҳимоя қилиш қафолатларини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Фармонга 21.10. 2016 йил

² 2014 йил 14-майдаги "Хуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида" ги қонун. Манбаа: Lex.uz.сайти: <https://lex.uz/acts/-2387357>

таъсир кўрсатиш орқали уларнинг ахлоқини тузатиш, фуқароларни ҳуқуқбузарликларнинг турлари, содир этилиш усул ва воситалари, ижтимоий хавфи ва бошқалар ҳақида огоҳликка чақириш, ҳуқуқбузарликлардан жабрланган ҳамда жабрланиш эҳтимоли юқори бўлган шахсларни аниқлаш ва уларнинг хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликдан жабрланган, ғайриижтимоий хулқ-атворли, ҳуқуқбузарлик содир этишга мойил ва ҳуқуқбузарлик содир этган шахсларни ижтимоий реабилитация қилиниши ва ижтимоий мослаштирилишида кўмаклашиш кабилардан иборат³

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев: «Биз адолат-қонун устиворлигида» деган тамоил асосида жамиятимизда қонунга хурмат, ҳуқуқбузарлик ҳолатларига муросасизлик ҳиссини кучайтиришга қаратилган ишларимизни жадал давом эттирамиз. Бу борада ҳуқуқбузарликларни олдини олишга алоҳида эътибор қаратилади. Бунинг учун аввало, маҳалла имкониятларидан кенг фойдаланиш, профилактика инспекторларнинг иш самараси ва маъсулиятини ошириш, улар учун муносиб хизмат ва турмуш шароитини яратиб бериш чораларини кўришимиз даркор⁴ деб таъкидлаб ўтди.

Профилактика инспектори ўз фаолиятида ҳар томонлама фуқароларга ўрناк бўла олиши, ички ишлар органлари ходими деган юксак номга муносиб юриш туриш ва хулқ атворга эга бўлиши керак. Биз бундай хулқ-атвор қаторига: чидамлилик, бардошлилик, мардлик, олийжаноблик, камтарлик, босиқлик каби сифатларни киритиб ўтамиз. Профилактика инспектори доимо унинг қиёфасига унинг муомаласига қараган ҳолда бутун ички ишлар идоралари ходимларига баҳо беришини унутмаслиги, шу сабабли унинг зиммасидаги юксак маъсулятни англаган ҳолда виждонан ишга муносабатда бўлиши керак.

Мамлакатимизда ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бўйича комплекс чора-тадбирлар, хусусан, аҳолининг ҳуқуқий онги ва маданиятини юксалтириш, бу борада давлат органлари ва фуқаролик жамияти институтларининг ҳамкорлигини такомиллаштириш мақсадида кенг кўламли ислохотлар амалга оширилмоқда. Хусусан, 2017–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида “нотинч оилалар фарзандлари, уюлмаган ёшлар, иш билан банд бўлмаган, “оммавий маданият” таъсирига тушиб қолган йигит-қизларнинг хатти-ҳаракатларини назоратга олишда уларнинг ота-оналари маъсулиятини ошириш,

³ Ички ишлар органларининг ҳуқуқбузарликлар профилактикаси фаолияти ўқув қўлланма С.Б Хўжакулов Тошкент 2017. 5-бет

⁴ Шавкат Мирзиёев. «Қонун устиворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш-юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови». Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг 24 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси/ Халқ сўзи.-2016. _№243(6678).- Б.1-3.

кашандалик, алкогольли ичимликлар истеъмол қилиш ва бошқа иллатлар профилактикаси“ каби долзарб вазифалар назарда тутилган. Бу эса, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар фаолиятига илғор иш усулларини жорий этиш, ҳуқуқбузарликларни барвақт аниқлаш бўйича фуқаролик жамияти институтлари билан самарали ҳамкорлик ташкил этишни тақозо этади.

Ўз хизматлари юзасидан ички ишлар органлари ходимлари тўғридан-тўғри жабрланувчилар ва ҳуқуқбузарлар билан тўқнашиб, зўравонликнинг гувоҳи бўладилар. Уларнинг малакали ёрдам кўрсатишлари, айбдор шахсларнинг жавобгарликка тортилишига жабрланувчининг кейинги тақдири ва ҳаёти боғлиқдир.

Кўп ҳолларда жабрланувчилар ўзининг салбий хулқ-атвори, ахлоқи, маънавиятсизлигини намоён қилиб, жиноятнинг жабрланувчисига айланади. Бунинг асосий сабаби жабрланувчининг виктим (ифвогар) хулқ-атворидир.

Зўравонликнинг виктимологик профилактикаси чора-тадбирларида виктимоген омилларни аниқлаш, бартараф этиш, зарарсизлантириш ва уларнинг таъсирини камайтириш, виктимлик даражаси юқори бўлган шахсларни аниқлаш ва уларни бартараф этишга қаратилган тадбирлар амалга оширилади.

Хулоса қилиб айтганда, жамиятда ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданиятни юксалтириш, тазйиқ ва зўравонликка доир муросасизлик муҳитини яратиш бўйича саъй-ҳаракатларни доимий равишда изчил амалга ошириш содир этилаётган зўравонликнинг камайишига олиб келиши аниқ.